

Briuselis, 2019 01 29
COM(2019) 21 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

dėl ES makroregioninių strategijų įgyvendinimo

{SWD(2019) 6 final}

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

dėl ES makroregioninių strategijų įgyvendinimo

1. Įvadas

Nuo 2009 m., kai Europos Vadovų Taryba patvirtino ES Baltijos jūros regiono strategiją, buvo sukurtos dar trys ES makroregioninės strategijos: 2011 m. – ES strategija dėl Dunojaus regiono, 2014 m. – ES strategija dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono ir 2016 m. – ES strategija dėl Alpių regiono.

2016 m. gruodžio 16 d. Komisija patvirtino pirmąją makroregioninių strategijų įgyvendinimo ataskaitą¹; šiuo metu jas įgyvendina 19 ES valstybių ir 8 ES nepriklausančios šalys. Šios makroregioninės strategijos tapo neatsiejama ES politikos sistemos dalimi. Jos teikia didelių galimybių, taip pat jomis unikalios ir novatoriškai prisidedama prie bendradarbiavimo ES ir su kaimyninėmis šalimis.

Vėliau Taryba², Regionų komitetas³ ir Europos Parlamentas⁴ taip pat pripažino makroregioninių strategijų, kaip unikalios integruotos sistemos, svarbą sprendžiant bendrus uždavinius ir tai, kad šios strategijos yra tinkama priemonė, padedanti optimaliai naudoti esamus finansinius išteklius, ypač globalizacijos aplinkybėmis.

Šios institucijos nusprendė padaryti daugiau nei buvo pasiūlyta keliose Komisijos rekomendacijose⁵ ir atkreipė dėmesį į tai, kad būtina tobulinti tam tikrus pagrindinius makroregioninių strategijų įgyvendinimo aspektus imantis šių veiksmų:

- stiprinant politinį įsipareigojimą nacionaliniu lygmeniu;
- tobulinant valdymo mechanizmus;
- gerinant galimybes gauti finansavimą makroregioninių strategijų prioritetams ir projektams įgyvendinti.

Jos pateikė keletą konkrečių rekomendacijų dėl šios ataskaitos turinio, ragindamos:

- daugiau dėmesio skirti procesams, kurie gali turėti poveikio politikai;
- atlikti ES ir nacionalinių politikos krypčių bei finansavimo sistemų nuoseklumo analizę;
- išsamiau aptarti makroregioninėse strategijose nustatytų pagrindinių politikos priemonių rodiklius ir rezultatus.

Tai, kad neišnaudojamos visos galimybės ir kad esama neišspręstų su makroregioninėmis strategijomis susijusių uždavinių, taip pat patvirtinta Komisijos pavedimu atliktame nepriklausomame tyrime⁶ ir pagal programą „Interact“⁷ atliktuose darbuose.

¹ COM(2016) 805 *final*.

² 2017 m. balandžio 25 d. Tarybos išvados 8461/17.

³ 2017 m. gruodžio 1 d. priimta COTER-VI/029 nuomonė.

⁴ 2018 m. sausio 16 d. Europos Parlamento rezoliucija.

⁵ COM(2013) 468 *final* Komisijos ataskaita dėl makroregioninių strategijų pridėtinės vertės; COM(2014) 284 *final* Komisijos ataskaita dėl makroregioninių strategijų valdymo; COM(2016) 805 *final* Komisijos ataskaita dėl makroregioninių strategijų įgyvendinimo.

2018 m. gegužės 2 d. Komisijos pateikus 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos pasiūlymo projektą, po kurio 2018 m. gegužės 29 d. buvo pateiktas teisės aktų dėl būsimos sanglaudos politikos projektų rinkinys⁸, prasidėjo derybos, per kurias paaiškės susijusių šalių ketinimai dėl makroregioninių strategijų ateities ir jiems bus daroma įtaka,

Nuo 2016 m., kai Komisija parengė pirmąją makroregioninių strategijų įgyvendinimo ataskaitą, dėl palankių ES ir Vakarų Balkanų ekonominės aplinkos pokyčių⁹ susidarė tinkamesnės sąlygos įgyvendinti makroregionines strategijas.

Šios ataskaitos tikslas dvejopas. Pirmą, joje vertinamas keturių makroregioninių strategijų įgyvendinimas palankiomis ekonominėmis aplinkybėmis, dėl kurių šalims galėjo būti lengviau pagerinti ilgalaikio strateginio bendradarbiavimo metodą. Antra, joje aptariamos makroregioninių strategijų plėtotės galimybės, atsižvelgiant į laikotarpį po 2020 m. skirtų reglamentų projektus.

Prie ataskaitos pridedamas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas – jame pateikiama daugiau informacijos apie kiekvienos makroregioninės strategijos įgyvendinimo būklę. Abu dokumentai grindžiami suinteresuotųjų subjektų, ES institucijų, valstybių narių atstovų ir ekspertų, dalyvaujančių įgyvendinant makroregionines strategijas, nuomonėmis.

2. Rezultatai

2.1. Kompleksiniai klausimai

Politikos formavimas ir planavimas

Makroregioninės strategijos – tai politinės platformos, teikiančios pridėtinę vertę bendradarbiavimo sanglaudos politikos klausimais aspektui ir suteikiančios galimybę įgyvendinti daugiasektorinį, daugiašalį ir daugiapakopį valdymą. Makroregioniniu lygmeniu imtasi keleto iniciatyvų, padedančių keisti požiūrį (pvz., ES strategija dėl Alpių regiono: Žaliosios infrastruktūros konferencija¹⁰; aukščiausiojo lygio susitikimas miškų klausimais „Apsauga. Miškas. Klimatas“ (angl. „Protection.Forest.Climate“)¹¹; Alpių judumo konferencija¹²), ir tikimasi, kad jos bus toliau įgyvendinamos. Makroregioniniai ir jūrų baseinų pokyčiai padėjo stiprinti teritorinį požiūrį ir Europos teritorinį bendradarbiavimą, kaip vieną iš horizontaliųjų sanglaudos politikos aspektų, taip pat daugiau dėmesio skirti funkcinėms sritims.

Įgyvendinant ES strategiją dėl Dunojaus regiono, ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono ir ES strategiją dėl Alpių regiono ES nepriklausančios šalys dalyvauja tokiomis pačiomis sąlygomis, kokiomis dalyvauja ES valstybės narės. Pavyzdžiui, nuo 2018 m. birželio

⁶ COWI tyrimas. „Makroregioninės strategijos ir jų sąsajos su sanglaudos politika“, 2017 m. lapkričio mėn.:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cooperate/macro_region_strategy/pdf/mrs_links_cohesion_policy.pdf.

⁷ Programos „Interact“ biblioteka: <http://www.interact-eu.net/library>,

<http://www.interact-eu.net/search/node/macroregional%20strategies>.

⁸ 2018 m. birželio 14 d. buvo pateikti Reglamento dėl būsimos Pasirengimo narystei paramos priemonės (PNPP III) ir Reglamento dėl Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės (KVTBP) projektai; jie svarbūs ES nepriklausančioms šalims, dalyvaujančioms įgyvendinant makroregionines strategijas.

⁹ Daugiau informacijos pateikiama Europos Komisijos 2018 m. vasaros tarpinėje ekonominėje prognozėje, 2018 m. liepos 12 d., ir Pasaulio banko Vakarų Balkanų reguliariojoje ekonominėje ataskaitoje (Nr. 12), 2017 m. rudenio.

¹⁰ <https://www.alpine-region.eu/news/first-eusalp-environmental-ministers-conference-alpine-green-infrastructure-2>.

¹¹ <https://www.alpine-region.eu/events/forest-summit-protectionforestclimate>.

¹² <https://www.alpine-region.eu/events/3rd-eusalp-ag4-mobility-conference>.

1 d. Juodkalnija rotacijos tvarka pirmininkauja įgyvendinant ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono.

Vakarų Balkanų šalių dalyvavimas įgyvendinant ES strategiją dėl Dunojaus regiono ir ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono, labai padeda stiprinti jų integraciją į ES. Keturių ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono valstybių narių (Graikijos, Italijos, Kroatijos ir Slovėnijos) Tarybai pateiktas prašymas į strategiją įtraukti buvusiąją Jugoslavijos Respubliką Makedoniją – svarbus žingsnis šia kryptimi.

ES strategija dėl Dunojaus regiono taip pat padeda skatinti ES ir Moldovos bei Ukrainos bendradarbiavimą – šiuo metu šios šalys yra visapusiškai dalyvauja tarpvalstybinėje Dunojaus programoje. 2016–2018 m. labai suintensyvėjo Ukrainos (jos regionų, esančių prie Dunojaus upės) ir Moldovos dalyvavimas bendroje veikloje, susijusioje su ES strategija dėl Dunojaus regiono, – tai padeda šioms šalims įgyvendinti jų asociacijos susitarimus su ES.

Nors Baltarusija, Islandija, Norvegija ir Rusija nėra ES Baltijos jūros regiono strategijos narės, jos dalyvauja tam tikruose Baltijos jūros regiono makroregioniniuose projektuose, pavyzdžiui, pagal regione įgyvendinamas INTERREG tarpvalstybinio ir tarptautinio bendradarbiavimo programas¹³. 2018 m. pradžioje pagal programą „Interreg Baltic Sea“ pasirašius ES ir Rusijos finansavimo susitarimą, dabar Rusijos partneriai gali būti visateisiais projektų partneriais ir taip padidinti bendradarbiavimo galimybes.

Administraciniai gebėjimai

Pagal programą „Interact“ toliau skatinama makroregioninė koncepcija – kuriant arba stiprinant strategijų pagrindinių įgyvendintojų¹⁴ (pvz., valdymo, transporto, aplinkos arba klimato kaitos srityse) tinklus ir plėtojant bendradarbiavimo metodus bei priemones siekiant, kad makroregioninės strategijos būtų įtraukti į Europos struktūrinių ir investicijų (ESI) fondų lėšomis finansuojamą veiklą¹⁵. Be to, Komisija kartu su programos „Interact“ vykdytojais sukūrė platformą, skirtą makroregioninių strategijų įgyvendinimo patirties mainams ir jų įtraukimui į ESI fondų lėšomis finansuojamą veiklą.

ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono paslaugų centras padeda pagrindiniams strategijos įgyvendintojams atlikti jiems pavestas užduotis.

Nuo 2018 m. rugsėjo mėn. pradžios, po pertraukos, vėl veikia naujas Dunojaus strategijos informacinis punktas (DSIP).

Valdymas

Nuo 2016 m. ataskaitos imtasi kai kurių naujų politinių iniciatyvų.

Bulgarija, 2018 m. pirmininkavusi ES strategijos dėl Dunojaus regiono įgyvendinimui, aktyviai skatino bendradarbiauti įgyvendinant strategiją – ji užduotis, susijusias su šia strategija ir ESI fondais, skyrė tai pačiai ministerijai.

ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono metiniame forume reguliariai susitinka aštuonių dalyvaujančių šalių, patvirtinusių deklaraciją, užsienio reikalų ministrai ir ministrai, atsakingi už ES lėšas.

¹³ Pvz., pagal INTERREG Baltijos jūros regiono tarptautinę programą: <https://www.interreg-baltic.eu/home.html>.

¹⁴ Nacionalinių koordinatorių, prioritetinių sričių koordinatorių, ramsčio koordinatorių, tikslų koordinatorių, veiksmų grupių vadovų, valdymo ir (arba) veiklos grupių narių ir kt.

¹⁵ Programos „Interact“ biblioteka: <http://www.interact-eu.net/search/node/macroregional%20strategies>.

Igyvendinant ES strategiją dėl Dunojaus regiono pilietinė visuomenė aktyviai dalyvauja tam tikrų prioritetinių sričių iniciatyvinių grupių posėdžiuose, taip pat renginiuose ir metiniuose fornuose.

Bendradarbiaudami su projekto „LOS_DAMA!“¹⁶, finansuojamo pagal programą „Alpių erdvė“, vykdytojais, Alpių miestų (Miuncheno, Vienos, Turino, Trento ir Grenoblio) merai 2017 m. spalio mėn. vykusioje pirmojoje ES strategijos dėl Alpių regiono aplinkos ministrų konferencijoje įkūrė žaliosios infrastruktūros diegimo Alpėse esančiose miesto vietovėse tinklą. Šis tinklas – pirmas konkretus veiksmas, kurio imtasi savivaldybių lygmeniu įgyvendinant ES strategiją dėl Alpių regiono.

Stebėseną

Naudojantis Europos teritorijų planavimo stebėjimo tinklo (ESPON) programos¹⁷ parama kuriamos naujos stebėsenos priemonės.

Šios priemonės – tai teritorinės stebėsenos sistemos, specialiai pritaikytos kiekvienam iš keturių makroregionų, kuriomis, naudojant iš anksto apibrėžtus teritorinius rodiklius, stebima padėtis regionų vystymosi srityje. Ši stebėsenos sistema turėtų nustatyti laimėjimus, pasiektus įgyvendinant politikos tikslus. Ji padės suprasti makroregiono teritorines struktūras ir tendencijas.

Galimybė gauti finansavimą

Štai keletas dabartinių ESI fondų programų įgyvendinimo gerosios patirties pavyzdžių: tiksliniai kvietimai, papildomi balai makroregioninės svarbos projektams, tiesioginė parama strategijos įgyvendinimo projektams ir makroregioninių strategijų atstovų dalyvavimas programų stebėsenos komitetuose.

2017 m. vasario mėn. Komisija surengė pažintinį vizitą Rumunijos ESI fondų veiksmų programų vadovaujančiųjų institucijų atstovams. Jiems suteikta informacija apie tai, koks yra praktinis ES strategijos dėl Dunojaus regiono poveikis ir kaip sutelkti ES lėšas. Ši iniciatyva galėtų būti pakartota ir su kitomis dalyvaujančiomis šalimis.

Remiantis 2017 m. ESI fondų programų metinėse įgyvendinimo ataskaitose surinkta informacija, pagal programas buvo paskelbti septyni su makroregioninėmis strategijomis susiję tiksliniai kvietimai teikti pasiūlymus: du – Baltijos jūros regione, trys – Dunojaus regione ir du – Adrijos ir Jonijos jūrų regione. Baltijos jūros regione įgyvendintos 29, Dunojaus regione – 14, Adrijos ir Jonijos jūrų regione – 4 ir Alpių regione – 4 programos, pagal kurias į makroregionines strategijas buvo investuotos ES lėšos. Iš šių skaičių matyti, kad makroregioninių strategijų prioritetinių tikslų įtraukimo į ES programas rodiklis yra tiesiogiai susijęs su strategijų įgyvendinimo metais.

ESI fondų paramos, skirtos makroregioniniams projektams įgyvendinti, sumos pagal kiekvieną strategiją išsamiai pateikiamos pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente. Tačiau programų institucijų pateikti skaičiai ne visada yra visapusiškai palyginami ir turėtų būti naudojami apdairiai. Pavyzdžiui, kai kurios valdžios institucijos mano, kad tam tikras strategijos tikslas yra remiamas viso programos biudžeto lėšomis, nes programa susijusi su ta pačia politikos sritimi (pvz., aplinkos), nors finansuojami projektai nebūtinai turi makroregioninį poveikį. Todėl Komisijos tarnybų darbiname dokumente nuspręsta atsižvelgti tik į sumas, kuriomis remiami atskiri projektai, o ne į visą programos

¹⁶ http://www.alpine-space.eu/projects/los_dama/en/home

¹⁷ <https://www.espon.eu/>

biudžetą (išskyrus tarpvalstybines programas, atitinkančias tam tikras makroregionines strategijas).

Komunikacija

Nuo 2016 m. sustiprinta pagal visas makroregionines strategijas vykdoma komunikacijos veikla.

Slovėnijos valdžios institucijos kartu su Komisija savo šalyje kasmet rengė „Makroregiono savaitę“¹⁸ siekdamas sukurti bendrą visų makroregioninių strategijų forumą žiniasklaidos ir komunikacijos klausimais – jos ypatingą dėmesį skyrė bendram turiniui, dalyvavimu grindžiamam procesui ir novatoriškoms priemonėms.

Rengiama ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono ir ES strategijos dėl Alpių regiono komunikacijos strategija. Taip pat tęsiamas ES strategijos dėl Dunojaus regiono komunikacijos strategijos atnaujinimas. Įgyvendinant ES Baltijos jūros regiono strategiją komunikacijos veikla duoda konkrečių rezultatų, pavyzdžiui, sukurtas projektas „Let's communicate“¹⁹ (liet. „Palaikykime ryšį“).

Reikia daugiau pastangų siekiant pagerinti vidaus ir išorės komunikaciją. Šiose srityse daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama bendrų pranešimų nacionaline (-ėmis) kalba (-omis) rengimui, taip stiprinant komunikaciją nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis. Komunikacija taip pat turi būti tikslingesnė ir pritaikyta adresatui, ji turi vykti nuolat.

Bendradarbiavimas su kitų strategijų įgyvendintojais ir su suinteresuotaisiais subjektais

Bendradarbiavimas su kitų makroregioninių strategijų įgyvendintojais gali turėti pridėtinės vertės ir reikėtų toliau ieškoti tokio bendradarbiavimo galimybių. Tam tikras bendradarbiavimas jau vyksta, ypač kalbant apie ES Baltijos jūros regiono strategiją ir ES strategiją dėl Dunojaus regiono, o ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono partneriai svarsto galimybę bendradarbiauti su kitų makroregioninių strategijų įgyvendintojais, kad galėtų remtis jų patirtimi (pvz., su ES strategijos dėl Dunojaus regiono įgyvendintojais – dėl judumo ir transporto organizacijų, o su ES strategijos dėl Alpių regiono – dėl žaliųjų koridorių ir žaliosios infrastruktūros projektų).

Kalbant apie ES strategiją dėl Alpių regiono, Alpių regiono parengiamųjų veiksmų fondas²⁰ (ARPAF) padeda stiprinti strategijos įgyvendinimą tarpvalstybiniu lygmeniu bei tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Veiksmų grupių vadovų taryba buvo sukurta siekiant užtikrinti, kad grupės nuolat keistųsi žiniomis ir patirtimi.

2.2. Teminiai prioritetai

Šiame skirsnyje pristatomi konkretūs su pasirinktais teminiais prioritetais susiję laimėjimai, pasiekti įgyvendinant keturias makroregionines strategijas. Daugiau informacijos pateikiama Komisijos tarnybų darbiniam dokumente.

ES Baltijos jūros regiono strategija toliau padeda konsoliduoti ES teisę, taip pat padeda formuoti politikos ir plėtros kryptis (pvz., energetikos, navigacijos, aplinkos ir klimato kaitos srityse).

¹⁸ <https://www.adriatic-ionic.eu/2018/06/11/save-the-date-mediterranean-coast-and-macro-regional-strategies-week-sep-2018-slovenia/>.

¹⁹ http://www.centrumbalticum.org/en/projects/lets_communicate!

²⁰ Parengiamasis veiksmas, kurį Europos Parlamento iniciatyva Komisija nusprendė įgyvendinti.

2017 m., kai Tarybai pirmininkavo Vengrija, ES strategijos dėl Dunojaus regiono metinis forumas subūrė Dunojaus regiono suinteresuotuosius energetikos, transporto ir aplinkos sričių subjektus. 14 dalyvaujančių šalių paskelbė bendrą pareiškimą²¹. 2018 m. Sofijoje vykusiame ES strategijos dėl Dunojaus regiono forume daugiausia dėmesio skirta turizmo ir kultūros skatinamam ekonomikos augimui.

Kalbant apie ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono, nustatytos pagrindinės bendradarbiavimo galimybės (mėlynojo augimo, transporto ir energetikos tinklų, aplinkos ir turizmo srityse) – jos gali paskatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

Konkreiems klausimams (pvz., medienos, sveikatos turizmo, vandentvarkos) spręsti sukurti ES strategijos dėl Alpių regiono pogrupiai.

Aplinka ir klimato kaita

Aplinkos išteklių – bendra viešoji gėrybė ir jų apsaugai pirmenybė teikiama visose keturiose makroregioninėse strategijose. Šiuo požiūriu makroregioninės strategijos yra priemonės, svarbios sprendžiant įvairius klausimus (pvz., taršos, apsaugos nuo potvynių, klimato kaitos ir biologinės įvairovės) ir padedančios įgyvendinti atitinkamus ES teisės aktus.

2018 m. sausio mėn. Komisija priėmė pirmąją Europos masto strategiją dėl plastiko, tačiau pagal ES Baltijos jūros regiono strategiją svarbių veiksmų sprendžiant į jūrą išmestų plastiko šiukšlių problemą (pvz., projektas BLASTIC²²) buvo imtasi dar prieš tai. 2018 m. kovo mėn. įvykusio HELCOM²³ ministrų susitikimo išvadose pripažįstama, kad pagal ES Baltijos jūros regiono strategiją įgyvendinami bendro intereso projektai padėjo įgyvendinti Baltijos jūros veiksmų planą.

2017 m. gegužės mėn. ministrų pasirašytoje Joaninos deklamacijoje pabrėžiama, kad mėlynoji ekonomika yra svarbi Adrijos ir Jonijos jūrų regiono darniam vystymuisi ir kovai su jūrų tarša.

Bendroje Alpių regiono valstybių ir regionų deklamacijoje dėl Alpių žaliosios infrastruktūros (2017 m. spalio mėn.²⁴) teigiama, jog bus imamasi konkrečių priemonių, kad Alpių regionas taptų ekologiškos infrastruktūros pavyzdžiu.

Bendrame 2017 m. spalio mėn. priimtame ministrų, atsakingų už ES strategiją dėl Dunojaus regiono, pareiškime pabrėžiama švaraus ir susietojo judumo bei aplinką tausojančių energijos sprendimų svarba tolesnei Dunojaus regiono plėtrai. Pagal projektą JOINTISZA²⁵ rengiamas pirmasis integruotas Tisos upės baseino valdymo planas, taip pat pradėtas įgyvendinti civilinės saugos mechanizmas siekiant spręsti Tisos upės taršos dėl Solotvino druskos kasyklos (Ukraina) problemą.

Moksliniai tyrimai, inovacijos ir ekonominė plėtra

Didesnis makroregionų ekonomikos klestėjimas taip pat yra vienas iš pagrindinių visų keturių makroregioninių strategijų tikslų.

²¹ http://www.danube-forum-budapest.eu/system/danube-forum-budapest/files/Declaration_of_the_6th_EUSDR_Annual_Forum.pdf?1508355644.

²² <https://www.balticsea-region-strategy.eu/news-room/highlights-blog/item/30-for-a-litter-free-baltic-sea>.

²³ HELCOM – Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisija (Helsinkio komisija), <http://www.helcom.fi/about-us>.

²⁴ https://www.alpine-region.eu/sites/default/files/uploads/inline/956/eusalp_joint_declaration_green_infrastructure_final_en.pdf.

²⁵ <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/jointisza>.

Igyvendinant ES Baltijos jūros regiono strategiją buvo įsteigtas Europos regioninės plėtros fondų vadovaujančiųjų institucijų tinklas. Jis rengia tarpvalstybinio bendradarbiavimo pasiūlymus, kad padėtų regionams įgyvendinti pažangiosios specializacijos strategijas, kuriose daugiausia dėmesio skiriama švarioms technologijoms. Pagal švaresnio augimo²⁶ iniciatyvą bus vykdomi du bandomieji projektai: „Drauge patekti į naujas rinkas“ (angl. „Jointly Entering New Markets“) ir „Miško baltymų komercializacija. Baltymų kokybės tikrinimas ir gerinimas“ (angl. „Commercialising Forest-Based Protein — Verification and Improvement of Protein Quality“).

Baltijos jūros platforma „Pharma“²⁷ taip pat yra regioninio bendradarbiavimo platforma, skirta farmacijos produktų likučiams Baltijos jūroje mažinti. Tarpvalstybinių projektų (pvz., dėl pažangiojo nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir viešųjų pirkimų kriterijų) rinkiniu grindžiama platforma padės kurti regioninę ir Europos politiką dėl vaistų patekimo į aplinką.

Dunojaus regione esančiame Kišiniove (Moldova) įkurtas dualinio profesinio mokymo stovybos pramonės srityje centras²⁸ – jo veikla grindžiama viešojo ir privačiojo sektorių partneryste. Pažangiosios specializacijos strategijos platforma²⁹ padeda kurti inovacijų strategijas pagal bandomąjį projektą, kuriame dalyvauja Serbija, Juodkalnija, Moldova ir Ukraina.

Kalbant apie ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono, 2018 m. surengti ES ir Kinijos turizmo metai ir Europos kultūros paveldo metai padėjo plėtoti tvarų turizmą. Pagal INTERREG Adrijos ir Jonijos jūrų regiono programą (ADRION) remiamas projektas „ADRION 5 senses“³⁰ – juo siekiama sukurti bendrą regiono prekės ženklą ir jį reklamuoti pasaulio rinkose.

Pagal ES strategiją dėl Alpių regiono pradėta įgyvendinti projektus „CirculAlps“³¹ (inovacijų, tvarumo ir žiedinės ekonomikos skatinimas Alpių regiono miškų vertės grandinėse) ir „AlpLinkBioECO“³² (Alpių regiono biologinės pramonės vertės grandinių susiejimas).

Sujungiamumas

Pagal visas makroregionines strategijas įgyvendinama įdomi sujungiamumo veikla.

Kalbant apie Baltijos jūros regiono strategiją, projektas „Baltic Link“ padeda įgyvendinti transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) jūrų greitkelių programą ir buvo remiamas pagal TEN-T programą bei Lenkijos sanglaudos fondo lėšomis. Projektu siekiama sukurti trūkstantį krovinių vežimo maršrutą Švedija–Lenkija (ir kitais maršrutais) sąsają.

Igyvendinant ES Dunojaus regiono strategiją, pagal projektą „FAIRway“³³ veiklą pradėjo keletas naujų tikrinimo laivų. Visų pirma Dunojaus upės atkarpoje, kuri yra Bulgarijos ir Rumunijos siena, pradėta dugno gilinimo veikla. Pirmą kartą, padedant Europos investicijų bankui, parengta trumpalaikių strateginių projektų, susijusių su sausumos transportu Dunojaus regione, apžvalga.

²⁶ https://www.balticsea-region-strategy.eu/attachments/article/590847/Niclas%20Forsling_ERDF%20MA-Network%20progress%20and%20current%20status%2013th%20of%20June%20at%20Annual%20Forum.pptx.pdf.

²⁷ <https://www.balticsea-region-strategy.eu/news-room/highlights-blog/item/40-baltic-pharma-platform>.

²⁸ Jame už profesinį mokymą yra atsakingos mokyklos, o už praktinį mokymą – įmonės.

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-platform>.

³⁰ <https://keep.eu/keep/project-ext/44652/ADRION+5+SENSES?ss=a785c5b10443932ecb3b4eef3ac00d06&espon=>.

³¹ <https://www.alpine-region.eu/projects/circulalps>.

³² <http://www.alpine-space.eu/projects/alplinkbioeco/en/home>.

³³ <http://www.fairwaydanube.eu/eusdr/>.

Efektyvus ir tvarus transportas bei energetikos tinklai – viena iš būtinųjų Adrijos ir Jonijos jūrų makroregiono ekonominio ir socialinio vystymosi sąlygų. ES strategijoje dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono buvo parengtas pradinis projektų, susijusių su transporto ir energetikos tinklais ir teikiančių didelę pridėtinę vertę visam makroregionui, sąrašas.

Kalbant apie ES strategiją dėl Alpių regiono, siekiant optimizuoti logistikos procesus ir taip skatinti pereiti nuo krovinių vežimo keliais prie krovinių vežimo geležinkeliais („Alpine Spider“), buvo sukurtas su logistikos strategijų projektas.

3. Uždaviniai

Administraciniai gebėjimai

Bendrovės COWI atliktame tyrime³⁴ atkreipiamas dėmesys į tai, kad tam tikrų sunkumų nepavyksta įveikti, ir išvardijamos kliūtys, trukdančios sėkmingai įgyvendinti makroregionines strategijas ir darančios neigiamą poveikį bendradarbiavimui. Šios kliūtys:

- instituciniai ir personalo svyravimai;
- išteklių ribotumas;
- ekonominių, institucinių ir administracinių gebėjimų skirtumai;
- silpnos įgyvendinimo grandinės tarp sprendimus priimančių ir pagrindinių juos įgyvendinančių asmenų ;
- nepakankamas atstovavimas visoms dalyvaujančioms šalims ir nepakankamas jų įsipareigojimas;
- nėra bendrų orientacinių sistemų.

Tačiau tyrime taip pat nurodomi tam tikri veiksniai, galintys padėti įgyvendinti makroregionines strategijas:

- jau veikiančios bendradarbiavimo struktūros;
- esami vadovai;
- teminių uždavinių visuotinumai;
- ES teisės įgyvendinimas;
- reikalavimas imtis konkrečių tarpvalstybinių priemonių ir kt.

Be to, tyrime pateikiamas makroregioninių strategijų vystymo modelis:

- I etapas (sukuriama makroregioninės strategijos valdymo sistema, stiprinami makroregioninių strategijų pagrindinių įgyvendintojų individualūs gebėjimai);
- II etapas (makroregionines strategijas supranta išorės suinteresuotieji subjektai ir jos pradedamos vykdyti; instituciniai gebėjimai jau sustiprinti); ir
- III etapas (strategijos brandos etapas: įgyvendinamos konkrečios priemonės ir gaunami rezultatai).

Šie trys etapai gali panaudoti kuriant stebėsenos sistemą, kuri padėtų išlaikyti politinę paramą.

Valdymas

Kad valdymo sistema būtų veiksminga, turi būti užtikrina trijų vienodai svarbių pakopų – ministrų, nacionalinių koordinatorių ir teminių koordinatorių – pusiausvyra.

Siekiant padidinti makroregioninių strategijų politinį pobūdį, šios strategijos būtų geriau matomos, jei ministrų susitikimai ir jų bendros deklaracijos sutaptų su kasmetiniais forumais, kaip tai daroma įgyvendinant ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono.

³⁴ Žr. 6 išnašą.

2018 m. birželio mėn. Taline vykusiame metiniame forume buvo aptarta galimybė ES Baltijos jūros regiono strategijos metiniuose forumuose rengti ministrų susitikimus.

Pagrindinis ES strategijos dėl Dunojaus regiono uždavinys – atgaivinti nacionaliniu lygmeniu nusilpusį politinį ryžtą, dėl kurio kai kurių prioritetinių sričių iniciatyvinės grupės yra menkai įsitraukusios. Kadangi strategija yra ilgalaikis procesas, labai svarbu, kad būtų nuolat skiriama pajėgumų ir išteklių strategijai įgyvendinti ir nacionaliniams koordinavimo mechanizms stiprinti. Be to, plačiai pripažįstama, kad nuo 2017 m. vasaros iki 2018 m. rudens nebuvo bendros institucijos, kuri būtų visapusiškai valdžiusi ES strategiją dėl Dunojaus regiono (Dunojaus strategijos punkto), ir tai trukdė sklandžiai plėtoti ir įgyvendinti strategiją. Šiuo metu jau veikia naujasis strategijos informacinis punktas, o jo veikla kartu rūpinasi Austrija ir Rumunija.

Kalbant apie ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono, diskusijose, vykstančiose per šios strategijos valdančiosios tarybos posėdžius, daugiausia dėmesio tebeskirama valdymo aspektams. Vis dar neišspręsta politinio įsipareigojimo, išreikšto ministrų deklaracijose, ir realių tolesnių veiksmų administraciniu ir įgyvendinimo lygmenimis neatitikties problema. Reikia gerokai sustiprinti dalyvaujančių šalių atsakomybę už strategiją.

Nors ES strategija dėl Alpių regiono įgyvendinama vis intensyviau, vis dar sunku motyvuoti veiksmų grupių narius ir suteikti jiems reikiamus sprendimų priėmimo pajėgumus ir išugdyti techninius gebėjimus. Veiksmų grupės teberagina valstybes ir regionus užtikrinti, kad jiems būtų tinkamai atstovaujama veiksmų grupių posėdžiuose, ir užtikrina geresnį koordinavimą vykdomojoje valdyboje, kad būtų užtikrinta veiksminga strateginė priemonių kryptis ir tinkama politinė parama.

Iš esmės daugiašalio suinteresuotųjų subjektų valdymo koncepcija remiama visose makroregioninėse strategijose. Tačiau jei pilietinė visuomenė aktyviau dalyvautų, būtų galima sustiprinti principo „iš apačios į viršų“ taikymą įgyvendinant strategijas. Aktyvus privačiojo sektoriaus dalyvavimas ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono forumuose (pvz., įmonių tarpusavio susitikimuose) labai vertinamas ir prireikus šį modelį būtų galima pritaikyti kitoms strategijoms.

Politikos programavimas

2018 m. pradėta dviejų seniausių makroregioninių strategijų veiksmų planų peržiūra tinkamai dera su 2021–2027 m. ES lėšų programavimu. Reikia išnaudoti šią galimybę ir imtis suderintų veiksmų, kad būtų padidinta šių procesų pridėtinė vertė, – tai reiškia, kad makroregioninėms strategijoms turėtų būti skiriamas didesnis strateginis dėmesys.

Įgyvendinant ES Baltijos jūros regiono strategiją susirūpinimą kelia daugelio prioritetinių tikslų įgyvendinimas. Partneriai turėtų pasinaudoti veiksmų plano peržiūra kaip galimybe patikrinti, ar visi prioritetiniai tikslai vis dar aktualūs makroregionui ir pagrįstai įtraukti į strategiją.

Įgyvendinant ES strategiją dėl Dunojaus regiono, 2018–2019 m. peržiūrint veiksmų planą reikia spręsti politinės atsakomybės trūkumo klausimą. Už regioninę politiką atsakingas Komisijos narys ES strategijos dėl Dunojaus regiono koordinatoriams apie tai priminė 2018 m. birželio mėn. vykusiame bendrame posėdyje. Kai kuriose prioritetinėse srityse (pvz., vidaus transporto ar turizmo) dar reikia parengti konkrečius projektus. Nustatant prioritetines sritis reikėtų atsižvelgti į tai, kad tam tikros šalys, neatliekančios koordinavimo vaidmens, nori būti atsakingos už prioritetinę sritį. Taip pat reikėtų spręsti administracinių gebėjimų stiprinimo klausimą. Tam reikia imtis tinkamų nacionalinio ir regioninio lygmens veiksmų,

visų pirma tose šalyse, kuriose įgyvendinama Pasirengimo narystei pagalbos priemonė (PNPP) ir Europos kaimynystės priemonė (EKP).

Skiriasi ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono valstybių partnerių nuomonė dėl bendradarbiavimo prioritetų. Lig šiol daugiausia dėmesio buvo skiriama projektams, kurių taikymo sritis siaura, nacionalinė, o makroregioninė strategija nebuvo laikoma politikos pokyčių sistema, padedančia kurti konkrečius procesus, tarpregioninius tinklus ir bendradarbiavimo platformas. Kitoks požiūris padėtų šioms valstybėms kurti ir planuoti priemones, kurios geografiniu požiūriu būtų geriau suderintos, taigi turėtų didesnę pridėtinę vertę makroregiono lygmeniu. Apskritai ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono prioritetai turi būti suderinti su nacionaline, regionine ir sektorių politika, taip pat su strateginiais dokumentais ir procesais (pvz., Berlyno procesu, Vakarų Balkanų strategija ir kt.).

Šiuo metu nebūtina persvarstyti ES strategijos dėl Alpių regiono veiksmų plano, nors kai kurios veiksmų grupės ėmėsi pirmųjų veiksmų, nesusijusių su veiksmų planu. Kaip tik pagal esamą veiksmų planą reikėtų užtikrinti geresnius veiksmų grupių įgyvendinimo, komunikacijos, rezultatų perdavimo ir įgūdžių ugdymo veiksmus ir per ateinančius mėnesius šie aspektai bus toliau tobulinami.

Finansavimas

Tikėtina, kad vienas iš uždavinių tebebus atotrūkio tarp makroregioninių strategijų ir finansavimo galimybių mažinimas.

Nepaisant to, kad INTERREG programų finansavimo sumos ribotos, jos atliko svarbų vaidmenį remiant strategijų įgyvendinimą. Tačiau nelengva gauti daugumos ES fondų ir nacionalinių bei kitų finansavimo šaltinių lėšų pagal strategijas įgyvendinamiems projektams remti. Taigi aišku, kodėl kai kurioms šalims trūksta politinio įsipareigojimo ir kodėl dalyviams trūksta pajėgumų.

Reikėtų toliau skatinti pagrindinių ES programų institucijų ir makroregioninių strategijų pagrindinių įgyvendintojų dialogą. Šioje srityje labai svarbus vaidmuo tenka dalyvaujančių šalių ministerijoms, atsakingoms už ES lėšų ir makroregioninių strategijų koordinavimą.

Programavimo laikotarpio po 2020 m. parengiamasis etapas – unikali galimybė planuoti ir organizuoti nuoseklų ES lėšų naudojimą siekiant remti makroregioninių strategijų tikslus. Įgyvendinant makroregionines strategijas dalyvaujančių šalių institucijų, atsakingų už ES finansavimo programas, ir pagrindinių makroregioninių strategijų įgyvendintojų veiksmai turėtų būti koordinuojami tiek pačiose šalyse, tiek tarp jų. Šiuo požiūriu šalių sprendimai ir konkretūs veiksmai patvirtintų jų suinteresuotumą ir politinį įsipareigojimą įgyvendinti makroregionines strategijas.

Komunikacija

ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono matomumas vis dar menkas dėl nepakankamos komunikacijos. Šią problemą būtų galima iš dalies išspręsti sukūrus suinteresuotųjų subjektų platformą. Tai taip pat padėtų padidinti subnacionalinių suinteresuotųjų subjektų (šiuo metu jų vaidmuo įgyvendinant makroregioninius procesus yra menkas) dalyvavimą ir informuotumą.

Komunikacijos klausimas taip pat aktualus kalbant apie ES strategiją dėl Alpių regiono. Nors ryšių priemonės jau sukurtos, reikia gerinti techninius aspektus ir ypač su turiniu susijusį komunikacijos darbą. Būtina skubiai parengti tikslinę komunikacijos strategiją, pagrįstą sutartomis politikos gairėmis.

4. Tolesni veiksmai

Pasiūlymuose dėl ES sanglaudos politikos reglamentų, skirtų laikotarpiui po 2020 m., Komisija pabrėžia, kad bendradarbiavimas yra svarbus kompleksinis sanglaudos politikos bruožas, ir ragina valstybes nares ir regionus geriau atsižvelgti į šį aspektą kitu nacionalinės ir regioninės politikos planavimo ir programavimo etapu. Tai duoda aiškų teigiamą ženklą tiems, kurie jau dalyvauja įgyvendinant makroregionines strategijas, ir ragina juos apsvarstyti, kaip programos ir makroregioninės strategijos galėtų vienos kitas sustiprinti, ir kuriuos pagrindinius prioritetinius tikslus tai padėtų pasiekti.

Taip būtų sprendžiamas klausimas, į kurį atkreiptas dėmesys COWI tyrimo išvadose, – jose teigiama, kad „veiksmų koordinavimas su ESI fondų ir ES programų veiksmiais iš visų dalyvaujančių šalių reikalauja didelių pastangų ir kol kas toks koordinavimas nebuvo tinkamai užtikrintas. Taigi laikotarpiu po 2020 m. šioje srityje būtų galima padaryti didelę pažangą“.

Šiomis aplinkybėmis ir atsižvelgdama į makroregioninių strategijų teikiamas galimybes Komisija ragina susijusias šalis nedelsiant imtis šių veiksmų:

1. Teminiai strategijų koordinatoriai, remdamiesi COWI tyrime pateiktu „trijų etapų“ vystymo modeliu, turėtų įvertinti padėtį kiekvienoje politikos srityje, kad prireikus galėtų nustatyti, kokius veiksmus būtų galima geriau išnaudoti ir kokios kliūtys turi būti pašalintos. Vėliau prireikus jie galėtų nacionaliniams koordinatoriams pateikti rekomendacijų, kaip spręsti nustatytas problemas.
2. Kiekvienos makroregioninės strategijos pagrindiniai įgyvendintojai turėtų toliau tobulinti savo valdymo mechanizmus, o už tai atsakingi ministrai turėtų priimti atitinkamus įsipareigojimus ir juos remti. Jie turėtų siekti sąveikos ir papildomumo su makroregione jau veikiančiomis organizacijomis ir turėtų sudaryti sąlygas regiono ir vietos suinteresuotiesiems subjektams prisidėti prie makroregioninių strategijų įgyvendinimo (pvz., per suinteresuotųjų subjektų platformą). Jie taip pat turėtų toliau stengtis geriau stebėti įvairiose teminėse srityse daromą pažangą ir stiprinti makroregioninių strategijų įgyvendinimo procese dalyvaujančių subjektų gebėjimus.
3. Kalbant apie ES Baltijos jūros regiono strategiją ir ES strategiją dėl Dunojaus regiono, jų veiksmų planų peržiūros metu teminiai ir nacionaliniai koordinatoriai turėtų pasinaudoti galimybe ir atrinkti svarbiausius pagrindinius prioritetus, kurie teikia didžiausią ES pridėtinę vertę ir dėl kurių verta sutelkti ES ir valstybių narių lėšas.
4. Siekiant pasinaudoti nauja teisės aktų sistema, kuri padės tvirčiau susieti pagrindines programas, bendradarbiavimą ir makroregionines strategijas, vykstant programavimo procesui reikėtų numatyti imtis šių veiksmų:
 - *kiekvienos makroregioninės strategijos lygmeniu*: dalyvaujančių šalių ES programų institucijos turėtų tarpusavyje glaudžiai koordinuoti savo veiksmus nuo ankstyvųjų 2021–2027 m. programavimo laikotarpio etapų. Nacionalinės valdžios institucijos, atsakingos už ES lėšas, turėtų, bendradarbiaudamos su makroregioninių strategijų nacionaliniais koordinatoriais, susitarti dėl kiekvienos makroregioninės strategijos pagrindinių makroregiono lygmens prioritetų, priemonių, projektų ir valdymo mechanizmų, kurie bus įtraukti į atitinkamus partnerystės susitarimus (ES valstybės narių atveju) ir daugiamečio programavimo (sistemos) dokumentus (ES nepriklausančių šalių atveju)³⁵;

³⁵ Pirmą kartą pasiūlymą iš anksto koordinuoti ES programų institucijų veiksmus įgyvendinant makroregionines strategijas pateikė ES strategijos dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono ministrai 2018 m. gegužės 24 d. ministrų

- *kiekvienos šalies, dalyvaujančios įgyvendinant makroregioninę strategiją, lygmeniu: prioritetai, priemonės ir projektai, dėl kurių susitarta partnerystės susitarimuose arba daugiamečio programavimo (sistemos) dokumentuose ir į kuriuos jie įtraukti, turėtų būti suderintai plėtojami kartu su kitomis dalyvaujančiomis šalimis įgyvendinant atitinkamas ES programas³⁶. Šiuo tikslu, makroregioninės strategijos teminiai ir nacionaliniai koordinatoriai turėtų siekti užmegzti glaudesnius ryšius ir sustiprinti bendradarbiavimą su atitinkamų ES programų (atitinkamai ESI fondų ir (arba) PNPP) nacionalinio, regioninio ir bendradarbiavimo lygmens vadovaujančiosiomis institucijomis. Jie turėtų inicijuoti dialogą, kartu nustatyti būsimas svarbias bendradarbiavimo sritis ir užtikrinti, kad makroregioninių strategijų pagrindiniai įgyvendintojai dalyvautų ir padėtų rengto 2021–2027 m. programas .*

5. Įgyvendinimo etapu prioritetai, priemonės ir projektai, kurie, kaip susitarė ES programų institucijos, yra susiję su makroregioninėmis strategijomis, turėtų būti suderintai ir vienu metu įgyvendinami visose makroregioninės strategijos šalyse. Šiuo tikslu gali reikėti iš anksto skirti lėšų pagal atitinkamas ES programas. Be šių konkrečių priemonių ir projektų, įgyvendinant programas taip pat būtų galima kurti ir taikyti konkrečius projektų atrankos kriterijus (pvz., biudžeto lėšų skyrimas, specialūs kvietimai teikti makroregioninių projektų pasiūlymus, papildomų taškų skyrimas projektams, kuriais prisidedama prie makroregioninių tikslų ir veiksmų įgyvendinimo, ir t. t.), kad būtų skatinama kurti projektus, kuriais remiami makroregioninių strategijų prioritetai.

5. Išvados

Šiuo metu partneriai, dalyvaujantys įgyvendinant makroregionines strategijas, turi galimybę išnaudoti palankias aplinkybes: pasirengimas įgyvendinti 2021–2027 m. programas – tai unikali galimybė parodyti ir sustiprinti savo įsipareigojimą siekti makroregioninių strategijų prioritetų, visų pirma – įtraukiant juos į ES programų prioritetinius tikslus, nes tai numatyta naujų reglamentų pasiūlymuose.

Makroregioninėms strategijoms jau teikiamas politinis dėmesys ir su jomis siejami dideli lūkesčiai. Tačiau nesant bendro politinio postūmio nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu, vietos subjektų įsipareigojimo, nors jis ir labai vertingas, neužteks, kad būtų užtikrintas makroregioninių strategijų gyvybingumas.

Norą bendradarbiauti, kartu siekti bendrų tikslų ir drauge vykdyti veiklą makroregionuose turi rodyti dalyvaujančios šalys ir partneriai – jie raginami makroregionines strategijas įtraukti į savo įprastą ir pagrindinę politinę darbotvarkę.

Dabartinis diskusijų ir derybų dėl būsimos finansinės ir teisinės sistemos ir jos įgyvendinimo programų laikotarpis suteikia unikalią galimybę dalyvaujančioms šalims ir partneriams patvirtinti bendrą įsipareigojimą siekti bendrai sutartų makroregioninių strategijų prioritetų ir šios galimybės nedera praleisti. Tai padėtų užtikrinti didžiausią makroregioninių strategijų teikiamą pridėtinę vertę ir suteiktų galimybę išnaudoti visas šių strategijų teikiamas galimybes.

susitikime priimtoje Katanijos deklaracijoje: https://www.adriatic-ionic.eu/wp-content/uploads/2018/03/catania_declaration_approved.pdf.

³⁶ ES nepriklausančių šalių atveju programos taip pat reiškia veiksmų planus.

Priedėlis. Makroregioninių strategijų žemėlapis

